

IZBRIS KOT ODVZEM PRAVNEGA STATUSA

13. 3. 2012

dr. Neža Kogovšek Šalamon
neza.kogovsek@mirovni-institut.si

DRŽAVLJANSTVO V ČASU SFRJ

Jugoslovansko državljanstvo

Vsaka oseba je imela:

**Zvezno
državljanstvo
Jugoslavije**

in

**Republiško
državljanstvo**

(Slovenije, Hrvaške,
Bosne in
Hercegovine, Srbije,
Črne gore ali
Makedonije)

DRŽAVLJANSTVO V ČASU SFRJ

- Navzven: Jugoslovansko državljanstvo
- Republiško državljanstvo ni bilo pomembno
  - Vsi državljani v pravicah in obveznostih izenačeni
  - Bistveno: prijava stalnega prebivališča
- Enostavna sprememba republiškega državljanstva
- Pridobitev republiškega državljanstva: po rodu (po starših – *ius sanguinis*)
  - Primerjaj z: *ius domicilii*, *ius loci*
- Samo republiške evidence državljanstva (zvezna ne obstaja)

PRIMERI

- Oseba, ki se je v Sloveniji rodila staršem iz Bosne in Hercegovine => republiško državljanstvo BiH
- Oseba, ki se je v Sloveniji rodila mami Slovenki in očetu Hrvatcu => državljanstvo dobi po sporazumu staršev (dejansko največkrat po očetu)
- Nekateri: niso dobili republiškega državljanstva, v rojstno matično knjigo vpisani kot Jugoslovani

RAZPAD JUGOSLAVIJE IN IZBRIS

- 23. december 1990: plebiscit
- 26. junij 1991: osamosvojitve Slovenije
- Prioriteta: določitev kdo je državljan nove države (Zakon o državljanstvu Republike Slovenije)
- 2 koraka:
  - **Načelo kontinuitete**: Avtomatična podelitev državljanstva RS vsem državljanom Socialistične Republike Slovenije
  - **Izredna naturalizacija**: državljanji drugih republik, ki imajo na dan plebiscita prijavljeno stalno prebivališče v Sloveniji in v Sloveniji dejansko živijo (rok: 26. dec. 1991) – tako 174.000 oseb dobi drž.

STATUS OSEB, KI NE DOBIJO DRŽAVLJANSTVA?

- Zakon o tujcih => pomanjkljiva določba, ki pravi:
  - „za osebe, ki ne bodo pridobile državljanstva, se od 26. februarja 1992 uporablja Zakon o tujcih“ – nejasno, kaj to pomeni ???
- Zavrtnjeni amandmaji, predlagani k Zakonu o tujcih. Če bi bili sprejeti, bi status ostal urejen. Primer amandmaja:
  - Za osebe, ki ne bodo pridobile državljanstva, se šteje, da imajo v Sloveniji dovoljenje za stalno prebivanje.
- Nastane **pravna praznina**

NEZAKONITOST IZBRISA

- Ministrstvo za notranje zadeve tolmači pravno praznino tako: „taka oseba si mora ponovno urediti svoj pravni status“.
- To tolmačenje ni zapisano v zakonu => **nezakonito!**
- Oseba, ki je bila do 26. februarja 1992 polnopraven državljan, s tem dnem ostane brez vsakršnega pravnega statusa.
- Postavljena v enak položaj kot nedokumentirani (ilegalni) migranti – nedopustno!
- Morali bi ohraniti status stalnih prebivalcev, kot je predvideval amandma, ki pa ni bil sprejet.

ČASOVNICA

**Osamosvojitve
25. jun 1991**

**26. dec.
1991**

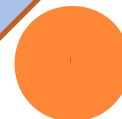
**26. feb.
1992
IZBRIS**

**teče rok za vložitev
prošnje za državljanstvo**

**odvzem
statusa**

urejen status državljanov SFRJ, izenačeni z državljani RS

Brez statusa

KAKO JE BIL IZBRIS IZVEDEN? (DEPEŠE)

- **Hierarhično ukazan** in **centralno voden**: Ministrstvo za notranje zadeve z internimi navodili (depešami) ukaže izbris, izvedejo ga uradniki na upravnih enotah po vsej Sloveniji
- **Nezakonitost**: Izvedejo ga tako, da s 26. februarjem 1992 prekinejo prijavo stalnega prebivališča v registru stalnega prebivalstva
- **Tajnost**: Ljudje niso obveščeni vnaprej, ni jim izdana odločba, ne morejo se pritožiti
- Šele po tem, ko je status odvzet, upravne enote ljudi pričnejo klicat, naj si pridejo ponovno urediti status

KDO SO IZBRISANI?

Izbrisani	Št.	%
Moški	14.775	58 %
Ženske	10.896	42 %
Skupaj	25.671	100 %

Izbrisani	Št.	%
Otroci	5.360	21 %
Odrasli	20.311	79 %

- Večina iz nižjega delavskega razreda in neizobraženih
- Po poreklu največ iz BiH in Srbije, otroci večinoma rojeni v Sloveniji
- Izbrisan eden ali več ali vsi družinski člani
- Zaposleni v JLA: največ 500 oseb, vključno s podpornim osebjem (ocena)
- Skupno jim je: niso pridobili slovenskega državljanstva, ker niso zaprosili, so zaprosili in bili zavrtnjeni, hoteli zaprositi in uradniki niso hoteli vzeti njihovih vlog ali so jih zavajali.

POSLEDICE IZBRISA

- Seznanitev po naključju ob stikih z uradniki, policisti; luknjanje osebnih izkaznic
- Urejanje statusa na novo; težave pri tem
- Zapiranje v Center za tujce
- Izgoni in zavračanje vstopa na meji
- Izguba vseh socialnih in ekonomskih pravic
- Nezmožnost šolanja (razen osnovne šole)
- Nezmožnost zakonitega dela, delo na črno
- Revščina
- Izguba stanovanjskega varstva; brezdomstvo
- Ni dostopa do brezplačnih zdravstvenih storitev

